

Anda Karlović*

Utjecaj odluka Europskog suda za ljudska prava na formiranje procesnih pravila parničnog postupka uz poseban osvrt na hrvatsko zakonodavstvo i praksu

Sadržaj

1. Uvod
2. Obveza država članica Vijeća Europe prema konačnim presudama Europskog suda
3. Ponavljanje postupka kao izvanredni pravni lijek u parničnom postupku
4. Ponavljanje postupka povodom konačne presude Europskog suda
5. Pretpostavke za podnošenje prijedloga za ponavljanje postupka prema čl. 428a ZPP-a s primjerom iz prakse
 - 5.1. Neka postupovna i materijalna pitanja o ponavljanju postupka po odredbi čl. 428a ZPP-a i odnos prema zahtjevu za obnovu postupka u kaznenom postupku na temelju konačne presude Europskog suda
 - 5.2. Procesne pretpostavke za dopustivost prijedloga za ponavljanje po odredbi čl. 428a ZPP-a
6. Njemačka zakonodavna i sudska rješenja *de lege lata*
7. Zaključna razmatranja

1. Uvod

U ovom radu se analiziraju obveze država članica Vijeća Europe u odnosu na pojedinačne mjere koje Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu (dalje: Europski sud) nalaže u presudama, kao i utjecaj presuda Europskog suda na formiranje sudske prakse i zakonodavstva pojedinih država članica.

Kao primjer u Republici Hrvatskoj bit će razmatrana odredba čl. 428a Zakona o parničnom postupku (dalje: ZPP-a)¹, koja je donesena kao direktna posljedica Konvencije za zaštitu ljudskih prava i Preporuke broj R(2000)2 Odbora ministara Vijeća Europe od 19. siječnja 2000, kao

* Autorica je dipl. pravnica i zamjenica Općinskog državnog odvjetnika u Zagrebu.

¹ Zakon o parničnom postupku, *Nar. nov.*, br. 53/01, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 84/08, 123/08, 57/11 i 148/11 – proč. tekst.

poseban razlog za ponavljanje postupka u parničnom postupku u slučaju da Europski sud utvrdi povredu odredaba Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i najučinkovitiji način ispravljanja posljedice utvrđene povrede. Ova odredba, kao novi razlog za ponavljanje postupka temeljem presude Europskog suda, uvedena je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2003. (dalje: ZID ZPP 03).²

Radi jednostavnijeg razumijevanja odredbe čl. 428a ZPP-a i njenog značaja za mogućnost otklanjanja posljedica povrede utvrđene presudom Europskog suda, bit će prikazan prijedlog za ponavljanje postupka kao izvanredan pravni lijek u parničnom postupku koji je propisan u ZPP-u (čl. 421 ZPP-a), uz navođenje razloga za ponavljanje, kao i subjektivnih i objektivnih rokova za ponavljanje postupka.

Dalje se analizira odnos razloga za ponavljanje postupka iz čl. 428a ZPP-a prema prijedlogu za ponavljanje postupka iz drugih navedenih razloga (čl. 421 ZPP-a), odnos prema zahtjevu za obnovu u kaznenom postupku na temelju konačne presude Europskog suda, utjecaj odluka Europskog suda na formiranje procesnih pravila u nacionalnom zakonodavstvu, kao i usporednopravni prikaz njemačkih zakonodavnih i sudskih rješenja.

2. Obveza država članica Vijeća Europe prema konačnim presudama Europskog suda

Dana 05. studenog 1997. u Republici Hrvatskoj stupio je na snagu Zakon o potvrđivanju Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Protokola broj 1, 4, 6, 7 i 11 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.³ Navedenim zakonom Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Konvencija) postala je dio unutarnjeg poretka Republike Hrvatske temeljem čl. 141 Ustava Republike Hrvatske.⁴ S obzirom na činjenicu da je Konvencija dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, to su i njena pravosudna tijela obvezna tumačiti i primjenjivati zakone u skladu s odredbama Konvencije.

Republika Hrvatska kao članica Vijeća Europe je potpisala i ratificirala Konvenciju u kojoj je člankom 46 određena obveza ugovornih strana da će se podvrgnuti konačnoj presudi Europskog suda u svakom sporu u kojem su stranke, s tim da se konačna presuda dostavlja Odboru ministara Vijeća Europe koji nadzire njeno izvršenje.⁵

Prema odredbi čl. 34 Konvencije Europski sud je ovlašten primiti i odlučiti o zahtjevu bilo koje fizičke osobe, nevladine organizacije ili skupine pojedinaca koji tvrde da su žrtve povreda priznatih Konvencijom što ih je počinila jedna visoka ugovorna stranka tj. država. Ovi zahtjevi su uvijek usmjereni protiv države te je u vezi s tim za ovo izlaganje ključan učinak presuda Europskog suda, odnosno obveze država članica Vijeća Europe prema konačnim presudama Europskog suda, a posebice poticanje država članica da izmijene svoje pravne sustave na način da omoguće ponavljanje odnosno obnovu postupka pred nacionalnim sudom na temelju presude Europskog suda.

² Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, *Nar. nov.*, br. 117/03.

³ Zakon o potvrđivanju Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Protokola broj 1, 4, 6, 7 i 11 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, *Nar. nov.*, Međunarodni ugovori, 18/97, 6/99 (pročišćeni tekst) i 8/99 (ispravak).

⁴ Ustav Republike Hrvatske, *Nar. nov.*, br. 85/10 (pročišćeni tekst).

⁵ Pročišćeni tekst Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Protokola broj 1, 4, 6, 7 i 11 s obzirom na stupanje na snagu Protokola br. 11, *Nar. nov.*, Međunarodni ugovori, br. 6/99, 8/99.

Europski sud naime nije nadležan proglašavati pravne norme ništavim niti je ovlašten ukidati presude nacionalnih sudova kojima je povrijeđeno neko od prava iz Konvencije. Sud samo utvrđuje povredu prava. Načelno, presude koje donosi Europski sud su deklaratorne naravi s obzirom da upozoravaju na povredu konvencijskih prava i nalažu isplatu pravične novčane naknade podnositelju na ime imovinske ili neimovinske štete.⁶ Ipak, odluke Europskog suda imaju obvezujuće djelovanje. To proizlazi iz odredbe čl. 46 st. 1 Konvencije: „Visoke ugovorne strane obvezuju se da će postupiti u skladu s konačnom presudom Suda u svim pravnim stvarima u kojima se pojavljuju kao stranke“. Nadalje, prema st. 2, zemlja potpisnica Konvencije obvezna je ukloniti povredu Konvencije i nadoknaditi štetu do koje bi moglo doći kao posljedica takve povrede. Nadzor nad tim obvezama provodi Vijeće ministara.

Ukoliko se odluka Europskog suda odnosi na utvrđenje povrede, kao i na konkretne mjere i naloge za uklanjanje povrede, njena provedba obično nije problematična. Poteškoće nastaju kada se povreda Konvencije odnosi na zaključeno činjenično stanje, odnosno kada se povreda ne može otkloniti nekom budućom izmjenom. Presuda Europskog suda ne otklanja (ne poništava) pravomoćnost presude pojedine države članice koja je i dalje vezana tom pravomoćnošću, već samo utvrđuje povredu Konvencije. Ukidanje presude moguće je samo u određenim slučajevima izričito propisanog ponavljanja postupka u nacionalnom zakonu države ugovornice.

Konvencija ne sadrži obvezu omogućavanja ponavljanja postupka. Europski sud iznova u postojećim presudama upućuje na to da je tužena država slobodna izabrati bilo koje sredstvo kojim će ispuniti obvezu iz čl. 46 Konvencije, pod pretpostavkom da je to sredstvo u skladu s učincima presude Europskog suda (presuda Europskog suda od 08. srpnja 2003. u predmetu *Lyons protiv Velike Britanije*, br. 15227/03).⁷ Međutim, moguće su određene situacije u kojima će biti moguće ukloniti povredu Konvencije samo putem ponavljanja postupka, odnosno na taj će se način moći zadovoljavajuće preinačiti odluka kojom je došlo do utvrđene povrede. Na to upućuje i Preporuka broj R(2000)2 Odbora ministara Vijeća Europe od 19. siječnja 2000. kojom se izričito pozivaju države članice da u svoje nacionalne pravne poretke inkorporiraju institut ponavljanja postupka u predmetima u kojima je prema utvrđenju suda povrijeđeno pravo stranke zajamčeno Konvencijom, osobito u slučajevima u kojima povrijeđena stranka još uvijek trpi negativne posljedice odluke domaćeg suda.⁸ Mogućnost ponavljanja postupka pokazala se u

⁶ Europski sud može donijeti i takvu odluku da pravična novčana naknada nije dostatna jer se njome ne otklanjaju štetne posljedice povrede konvencijskog prava, već u takvom slučaju nalaže provedbu jedne od pojedinačnih mjera koje su države ugovornice kroz dosadašnju praksu trebale provesti radi zaustavljanja povrede i otklanjanja njenih već nastalih posljedica, kao na primjer, ubrzanje ili okončanje postupka, ponavljanje postupka, ponovno uspostavljanje prava, službena izjava vlade, puštanje pritvorenika na slobodu, modifikacija presude administrativnom mjerom (isprika, pomilovanje, neizvršavanje presude), povrat imovine ili omogućavanje pristupa imovini, modifikacija postupka pred nadležnim tijelom, promjena u kaznenim i drugim službenim evidencijama, posebne naknade, mjere vezane uz pravo na prebivalište (odobrenje, ponovna uspostava prava, neizvršenje mjere protjerivanja). Osim navedenog, presude Europskog suda mogu rezultirati i obvezu države članice da provede i određene opće mjere kao što su provedba zakonodavnih reformi, obveza uređenja kaznionica i slično.

⁷ Usp. A. Maier, *Anmerkungen zu 580§ ZPO, aus der Begründung zum 2. Justizmodernisierungsgesetz*, internet stranica: www.rechtsrat.ws/gesetze/zpo/k0580.htm (21. 02. 2012).

⁸ Preporuku je ponovno aktualizirao 2006. godine pododbor DH-PR (Odbor stručnjaka za unapređenje postupaka za zaštitu ljudskih prava) Vijeća Europe, u okviru jednog Follow-up-a održanog od 07. do 10. 03. 2006, zauzevši se za to da se države članice potaknu da predvide odgovarajuće mogućnosti ponavljanja postupka u parničnim i upravnim postupcima. Upravljački odbor za ljudska prava Vijeća Europe (CD-DH) usvojio je na svojoj 62. sjednici u travnju 2006. izvještaj Pododbora. Usp. Preporuka broj R(2000)2 Odbora ministara Vijeća Europe od 19. 01. 2000.

određenim slučajevima kao najučinkovitije, a ponekad i jedino sredstvo sveobuhvatne pomoći kod povrede Konvencije.

Odluke Europskog suda najčešće obuhvaćaju samo utvrđenje povrede Konvencije i dosudu troškova postupka podnositelju tužbe. Europski sud pored deklaratornog utvrđenja, podnositelju tužbe može dosuditi pravičnu naknadu, odnosno nadoknadu u manjem iznosu koju smatra kao dovoljnu naknadu za samo utvrđenje povrede Konvencije. Moguće su, međutim, i odluke Europskog suda u kojima Sud smatra da samo deklaratorno utvrđenje i dosuda pravične novčane naknade nisu dostatni jer se time ne otklanjaju štetne posljedice povrede. U takvim slučajevima Europski sud u svojoj presudi nalaže i konkretne, odnosno pojedinačne, mjere ili naloge koje smatra prikladnim za uklanjanje utvrđene povrede Konvencije.⁹

Osim navedenog, važno je naglasiti da presude Europskog suda, iako formalnopravno nemaju učinke *erga omnes*, već samo prema državi koja je stranka u postupku u kojem je presuda donesena, faktično takve učinke imaju kako u slučaju kada se pred domaćim sudovima punomoćnici stranaka u postupku pred sudovima pozivaju na presude Europskog suda u istovrsnim predmetima, tako i u slučaju kada se Europski sud kod donošenja presuda i Odbor ministara prilikom nadziranja izvršenja pojedine presude u državi članici pozivaju i oslanjaju na stajališta zauzeta u nekom prethodnom slučaju.

3. Ponavljanje postupka kao izvanredni pravni lijek u parničnom postupku u Republici Hrvatskoj

Prijedlog za ponavljanje postupka je izvanredni pravni lijek u parničnom postupku u Republici Hrvatskoj koji se izjavljuje samo protiv sudskih odluka kojima je postupak pravomoćno završen. Može ga podnijeti samo ona stranka koja je izgubila parnicu okončanu pravomoćnom odlukom, a njena namjera je ne samo ukidanje te odluke, već i u ponovljenom postupku ishoditi novu za tu stranku povoljnu odluku. Pri tome je nevažno kojom odlukom je postupak pravomoćno završen presudom, međupresudom ili rješenjem, kao i to je li pravomoćnom postala odluka prvostupanjskog ili drugostupanjskog suda, odnosno da li je do pravomoćnosti došlo nakon korištenja redovnih pravnih lijekova ili nezavisno od njih. Stranci je u tom pogledu priznato pravo na traženje ponavljanja postupka u većem opsegu nego što joj se priznaje kada se radi o reviziji.

Po svojoj naravi, institut prijedloga za ponavljanje postupka u svrhu preispitivanja pravomoćne odluke, kao i ostali izvanredni pravni lijekovi, u bitnome utječe na pravnu sigurnost i autoritet pravomoćne sudske odluke koja se izvanredno preispituje.¹⁰ Zbog navedenog su među razlozima za ponavljanje postupka koji su izriječkom nabrojani u čl. 421 st. 1 toč. 1 do 10 ZPP-a navedene

državama članicama o ponovnom ispitivanju ili ponovnom otvaranju određenih predmeta na domaćoj razini nakon presuda Europskog suda za ljudska prava i Dokument Vijeća Europe CDDH (2008) 008 AddJ.

⁹ Usporedi npr. odluku Europskog suda od 08. 04. 2004. u predmetu *Assanidze protiv Gruzije*, br. 71503/01, izrečena uputa za puštanje na slobodu, odnosno u presudu od 08. 07. 2004, *Ilascu i dr. protiv Moldavije i Rusije*, br. 48787/99, u kojoj je naznačeno da jedina prikladna mjera izvršenja može biti puštanje na slobodu podnositelja tužbe koji su nezakonito lišeni slobode.

¹⁰ Usp. S. Triva, M. Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, VII. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb 2004, s. 740 i dalje.

na prvom mjestu apsolutno bitne povrede postupka.¹¹ Nakon toga slijede razlozi koji se odnose na postojanje kaznenih djela koja čine osnovu za ponavljanje postupka pod pretpostavkom da se pravomoćna odluka temeljila na istima.¹²

Posebnu skupinu razloga za ponavljanje postupka čine nove činjenice i novi dokazi.¹³ Isticanje novih činjenica kao razloga za ponavljanje postupka ograničeno je, međutim, zahtjevom da nove činjenice mogu biti razlogom za ponavljanje postupka samo ukoliko su postojale (nastale) do trenutka na koji se odnosi pravomoćnost pobijane odluke (u pravilu zaključenje glavne rasprave pred prvostupanjskim sudom).¹⁴ Također, iz razloga navedenih u čl. 421 st 1 toč. 8, 9 i 10 ZPP-a ponavljanje postupka može se dopustiti samo ako stranka bez svoje krivnje nije mogla te razloge iznijeti prije nego je prijašnji postupak završen pravomoćnom sudskom odlukom (čl. 422 st. 2 ZPP).

Do donošenja ZID ZPP 03 koji je stupio na snagu 1. prosinca 2003. stranke su u žalbenom postupku mogle gotovo neograničeno iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze. Izmjenom čl. 352 ZPP-a strankama je dopušteno iznošenje novota samo u prvostupanjskom postupku, tj. do zaključenja glavne rasprave, te je u čl. 352 st. 1 ZPP-a propisano da se u žalbi ne mogu iznositi nove činjenice ni predlagati novi dokazi, osim ako se oni odnose na bitne povrede odredaba parničnog postupka zbog kojih se žalba može izjaviti.

Pri tome se naglašava da zabrana iznošenja novota u žalbi doduše olakšava nastupanje pravomoćnosti presude, ali da se uz određene pretpostavke te novote mogu iskoristiti kao razlog za stavljanje prijedloga za ponavljanje postupka (čl. 421 toč. 10 ZPP-a).¹⁵ Uslijed toga, iako prijedlog za ponavljanje postupka nije bio tako čest izvanredni pravni lijek u praksi kao revizija, otvorena je mogućnost za njegovu širu uporabu.

¹¹ Apsolutno bitne povrede postupka, propisane čl. 421 st. 1 toč. 1, 2, 3 i 7 ZPP-a, postoje u slučajevima kada su povrijeđeni: pravo stranke da joj sudi nepristrani i zakonom ustanovljeni sud, načelo saslušanja stranaka, pravila o stranačkoj i parničnoj sposobnosti te zastupanju stranaka, te pravila o pravomoćnosti. Navedene povrede postupka dovode do ništavosti sudske odluke pa predlagatelj ponavljanja postupka nije dužan dokazivati da su učinjene povrede dovele ili mogle dovesti do nezakonite odluke i da bi da te povrede nisu učinjene za njega mogla biti donesena povoljnija odluka, već je u zakonom propisanom roku dužan dokazati da je neka od navedenih povreda učinjena. Više o apsolutno bitnim povredama postupka kao razlogu za ponavljanje postupka vidi O. Jelčić, *Ponavljanje postupka*, u: Novine u parničnom postupku, uredili M. Kuzmić/J. Hercigonja, Zagreb 2003, ss. 225-249.

¹² Navedena skupina razloga za ponavljanje postupka je određena i definirana s obzirom na osobu počinitelja kaznenog djela, a obuhvaća: lažan iskaz svjedoka ili vještaka (čl. 421 st. 1 toč. 4 ZPP-a), krivotvorenje isprave odnosno ovjeravanje neistinitog sadržaja (čl. 421 st. 1 toč. 5 ZPP-a), kaznena djela suca, zakonskog zastupnika, protivne stranke ili koje treće osobe (čl. 421 st. 1 toč. 6 ZPP-a). Ti su razlozi činjenične naravi, jer saznanje da je presuda utemeljena na kaznenom djelu predstavlja saznanje nove činjenice. Vidi Z. Kaleb, *Pravomoćna kaznena presuda u istoj stvari kao razlog za ponavljanje postupka*, Pravo u gospodarstvu, Zagreb 4-2006, s. 394 i 396.

¹³ U ZPP-u su nove činjenice i novi dokazi predviđeni kao temelj za ponavljanje postupka u sljedećim slučajevima: a) u vezi s prejudicijalnim pitanjem na kojemu se temelji pravomoćna sudska odluka, ako se odluka suda temelji na drugoj odluci suda ili odluci kakva drugog organa, a ta odluka bude pravomoćno preinačena, ukinuta odnosno poništena (čl. 421 st. 1 toč. 8 ZPP-a), b) ako je nadležno tijelo naknadno pravomoćno riješilo prethodno pitanje (čl. 12 st. 1 i 2 ZPP) na kojem se temelji odluka suda (čl. 421 st. 1 toč. 9 ZPP-a), c) ako stranka sazna za nove činjenice ili nađe i stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na temelju kojih je za stranku mogla biti donesena povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni u prijašnjem postupku (čl. 421 st. 1 toč. 10 ZPP-a).

¹⁴ Vidi B. Hrvatinić, *Nove činjenice i novi dokazi kao razlog za ponavljanje postupka*, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Zagreb 1-1994, s. 337 i dalje.

¹⁵ Vidi I. Grbin, *Pravni lijekovi u parničnom postupku*, Hrvatska pravna revija, Zagreb 2-2004, s. 83.

Podnošenje prijedloga za ponavljanje postupka¹⁶, s obzirom na njegovu svrhu i učinke, uvijek je vezano za određeni subjektivni rok, a gotovo uvijek i za objektivni rok, pri čemu su ti rokovi prekluzivni. Ovisno o vrsti razloga i načinu saznanja za postojanje razloga za ponavljanje postupka određen je subjektivni rok i to uvijek u trajanju od trideset dana (čl. 421 st. 1 toč. 1-10 ZPP-a). Objektivni rok za podnošenje prijedloga za ponavljanje postupka u pravilu iznosi pet godina, osim u slučajevima kada je zakonom drugačije određeno.¹⁷

4. Ponavljanje postupka povodom konačne presude Europskog suda za ljudska prava

Najprikladniji i najučinkovitiji način ispravljanja posljedice utvrđene povrede je ponavljanje postupka čije ispunjenje ovisi o ukidanju pravomoćnosti koja tome stoji na putu. Time je posredno predviđen i način na koji bi u konačnici država potpisnica u skladu s čl. 46 Konvencije mogla ukloniti povredu Konvencije kroz ponavljanje postupka.

Većina država članica Vijeća Europe je u svojim nacionalnim sustavima predvidjela mogućnost obnove kaznenog postupka, bilo na zahtjev osuđenika ili državnog odvjetnika u slučaju presude Europskog suda u kojoj je utvrđena povreda Konvencije u tom postupku. Glede parničnog postupka situacija je nešto drugačija. Iako su neke države postupile u skladu s gore navedenom Preporukom broj R(2000)2 Odbora ministara Vijeća Europe te su u svojim nacionalnim zakonima o parničnom postupku predvidjele ponavljanje postupka po odluci Europskog suda (npr. Norveška, Švicarska, Bugarska, Litva, Rumunjska, Republika Slovačka, Turska, Ukrajina)¹⁸, i dalje postoji niz država u čijim pravnim porecima nema zakonskih odredbi koje eksplicitno predviđaju mogućnost ponavljanja parničnog postupka povodom presuda Europskog suda.

Iako je prošlo znatno vremena od kada Konvencija čini dio pravnog poretka Republike Hrvatske, jedino je u Zakonu o kaznenom postupku iz 1997. bila predviđena mogućnost za obnovu postupka u slučaju da Europski sud utvrdi povredu odredaba Konvencije.¹⁹ Odredba čl. 413 prijašnjeg Zakona o kaznenom postupku (u daljnjem tekstu ZKP) je propisivala da će se odredbe o obnovi kaznenog postupka uporabiti i kada je podnesen zahtjev za izmjenu pravomoćne sudske odluke na temelju odluke Europskog suda koja se odnosi na neki razlog za obnovu kaznenog postupka ili izvanredno preispitivanje pravomoćne presude. Navedenu odredbu sadrži i novi ZKP iz 2008, koji u čl. 502 slično propisuje da će se odredbe o obnovi kaznenog postupka primijeniti i u slučaju kada je podnesen zahtjev za izmjenu pravomoćne sudske odluke na

¹⁶ Prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se uvijek sudu koji je donio odluku u prvom stupnju (čl. 424 st. 1 ZPP-a) i to upravo onome sudu koji je tu odluku donio, neovisno o tome što bi u vrijeme podnošenja prijedloga zbog promjene propisa o nadležnosti bio nadležan drugi sud da odlučuje u prvom stupnju.

¹⁷ Početak tijeka ovoga roka računa se od dana kada je odluka koja se pobija postala pravomoćna (čl. 423 st. 3 ZPP-a). Po isteku toga roka prijedlog za ponavljanje postupka se više ne može podnijeti, osim ako je u donošenju odluke sudjelovala osoba koja nema svojstvo stranke (čl. 421 st. 1 toč. 1 ZPP-a) ili iz razloga navedenih u čl. 421 st. 1 toč. 2 i 3 ZPP-a kada se radi o povredi načela saslušanja stranaka i pravila o stranačkoj i parničnoj sposobnosti te zastupanju stranaka. Dakle, podnošenje prijedloga za ponavljanje postupka iz razloga navedenih u čl. 421 st. 1 toč. 1, 2 i 3 ZPP-a nije ograničeno petogodišnjim objektivnim, ali jest 30-dnevnim subjektivnim rokom od dana kada je stranka saznala za neki od tih razloga, odnosno od kada joj je dostavljena odluka.

¹⁸ Vidi Maier (bilj. 7).

¹⁹ Zakon o kaznenom postupku, *Nar. nov.*, br. 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02, 115/06.

temelju odluke Europskog suda za ljudska prava koja se odnosi na neki razlog za obnovu kaznenog postupka.²⁰

U parničnom postupku slična mogućnost nije postojala sve do 2003. godine kada je odredbom čl. 247 ZID ZPP 03. dodan novi čl. 428a kojim je omogućeno ponavljanje postupka u povodu konačne presude Europskog suda, odnosno uveden je kao poseban razlog za ponavljanje postupka u parničnom postupku u slučaju da Europski sud utvrdi povredu odredaba Konvencije.²¹ Radi se o izmjeni ZPP-a na koju je direktno utjecala Konvencija, a prije svega Preporuka broj R(2000)2 Odbora ministara Vijeća Europe od 19. siječnja 2000.

5. Pretpostavke za podnošenje prijedloga za ponavljanje postupka prema čl. 428a ZPP-a s primjerom iz prakse

Prema odredbi čl. 428a ZPP-a kad Europski sud utvrdi povredu kojeg ljudskog prava ili temeljne slobode zajamčene Konvencijom za zaštitu ljudskih prava, stranka može u roku od 30 dana od dana konačnosti presude Europskog suda za ljudska prava, podnijeti zahtjev sudu u Republici Hrvatskoj koji je sudio u prvom stupnju u postupku u kojem je donesena odluka kojom je povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda, za izmjenu te odluke kojom je to pravo ili temeljna sloboda povrijeđeno.

Postupak iz st. 1 istog članka provodi se uz odgovarajuću primjenu odredaba o ponavljanju postupka.

Takav zahtjev za izmjenu odluke iz st. 1 istog članka se podnosi u obliku prijedloga za ponavljanje postupka.

Pretpostavke za podnošenje prijedloga za ponavljanje postupka radi izmjene odluke kojom je povrijeđeno pravo ili sloboda zajamčeno Konvencijom su:

- da postoji pravomoćna odluka domaćeg suda donesena u parničnom postupku pred hrvatskim sudom u kojem je došlo do povrede Konvencije (iako u zakonskoj odredbi nije navedeno da odluka domaćeg suda koja se pobija mora biti pravomoćna isto proizlazi iz čl. 35 st. 1 Konvencije)
- da je Europski sud konačnom presudom donesenoj protiv Republike Hrvatske utvrdio povredu prava ili sloboda zajamčenih Konvencijom u postupku pred hrvatskim sudom koji je inicirala stranka iz predmeta u kojem je došlo do povrede
- prijedlog za ponavljanje postupka se mora podnijeti u roku od 30 dana od dana konačnosti presude Europskog suda
- prijedlog se podnosi sudu u Republici Hrvatskoj koji je sudio u prvom stupnju u postupku u kojem je donesena odluka kojom je povrijeđeno ljudsko pravo ili sloboda.

Iako je znatan broj konačnih presuda Europskog suda donesen protiv Republike Hrvatske, evidentirana sudska praksa o prijedlogu za ponavljanje postupka u povodu konačne presude

²⁰ Zakon o kaznenom postupku, *Nar. nov.*, br. 152/08, 76/09 i 80/11.

²¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, *Nar. nov.*, br. 117/03, čl. 247.

Europskog suda o povredi temeljnog ljudskog prava ili slobode vrlo je ograničena.²² Naime, prvi slučaj u Republici Hrvatskoj u kojem je postupak ponovljen prema odredbi čl. 428a ZPP-a odnosi se na presudu Europskog suda u predmetu *Bistrović protiv Hrvatske*, a koji je pokrenut 2007.

U presudi Europskog suda u Strasbourgu u predmetu *Bistrović protiv Hrvatske* (zahtjev broj 25774/05 od 31. svibnja 2007.²³), podnositelji zahtjeva Bistrović tvrde da nisu primili punu tržišnu vrijednost svoje izvlaštene nekretnine koja je djelomično izvlaštena zbog izgradnje autoceste. Europski sud je utvrdio da je proveden nedostatan postupak zaštite njihovih imovinskih prava u sudskom postupku u svezi postupka izvlaštenja nekretnine koji je pokrenulo društvo Hrvatske autoceste radi izgradnje prometnica, te da se radi o povredi prava na mirno uživanje vlasništva zajamčeno čl. 1 Protokola br. 1 Konvencije. Sud je naveo da je moguće zakonom, u interesu Republike Hrvatske, ograničiti ili oduzeti vlasništvo uz naknadu tržišne vrijednosti, a da su u tom smislu mjerodavne odredbe Zakona o izvlaštenju²⁴ koji u čl. 7 daje mogućnost vlasniku da traži potpuno izvlaštenje za preostali dio imovine ako nema nikakvog interesa koristiti preostali dio imovine. Povreda je utvrđena zato što Županijski sud u Varaždinu nije razmotrio sve prigovore podnositelja zahtjeva Bistrović vezane za smanjenje gospodarske vrijednosti neizvlaštenog dijela nekretnine. Tako Europski sud nalazi da time što nisu utvrdile sve mjerodavne čimbenike za utvrđivanje naknade za izvlaštenu imovinu podnositelja zahtjeva, i time što nisu dodijelile obeštećenje za smanjenu vrijednost njihove preostale nekretnine, nacionalne vlasti nisu postigle poštenu ravnotežu između zahtjeva općeg interesa zajednice i zahtjeva za zaštitom temeljnih prava pojedinaca, te da nisu uložile napore da osiguraju odgovarajuću zaštitu vlasničkih prava podnositelja zahtjeva.

Imajući u vidu utvrđenu povredu koja se odnosi na članak 1 Protokola br. 1 Konvencije i nedostatnosti postupka provedenog pred Županijskim sudom u Varaždinu, podnositeljima zahtjeva je dosuđena nematerijalna šteta zbog trpljenja nedostatnog poštivanja njihovih prava iz čl. 1 Protokola 1 u iznosu od 5.000 EUR-a i 2.800 EUR-a na ime troškova i izdataka.

Zbog nedostataka u domaćem postupku Europski sud nije mogao dati ocjenu da li je podnositeljima zahtjeva dosuđena tržišna vrijednost nekretnine koja je izvlaštena i u kojoj je mjeri umanjena vrijednost preostalog dijela imovine, a što se odnosi na zahtjev za naknadu materijalne štete.

U pogledu zahtjeva za naknadu materijalne štete Sud direktno upućuje na mogućnost koja je na raspolaganju podnositeljima zahtjeva da zatraže ponavljanje postupka u skladu sa člankom 428a ZPP-a. Sud je precizno uputio koja sve pitanja treba ponovno raspraviti, a nakon čega će se moći odrediti odgovarajuća naknada za obeštećenje.²⁵

Temeljem navedene presude podnositelji zahtjeva Bistrović su 27. rujna 2007. podnijeli zahtjev Županijskom sudu u Varaždinu kojim su zatražili ponavljanje postupka radi naknade za

²² Primjerice tako za područje Županijskog suda u Zagrebu ne postoje podaci o ponavljanju postupka povodom konačne presude Europskog suda.

²³ Presuda Europskog suda u predmetu *Bistrović protiv Hrvatske* od 31. 05. 2007.

²⁴ Zakon o izvlaštenju, *Nar. nov.*, br. 9/94 – ispr; 112/00-odluka US RH; 111/01 i 79/06.

²⁵ Prema ocjeni Europskog suda osim što je trebalo utvrditi da li je podnositeljima zahtjeva dosuđena tržišna vrijednost nekretnine, trebalo je utvrditi i da li je došlo do smanjenja vrijednosti cjelokupne nekretnine, kao i da li je smanjena vrijednost nekretnine u odnosu na izgrađenu prometnicu. Vidi presudu navedenu u bilj. 23.

izvlaštenu imovinu, te je isti sud rješenjem od 21. listopada 2008. dopustio ponavljanje postupka, što je značilo obvezu poštivanja pravnih stajališta izraženih u navedenoj presudi Europskog suda u ponovnom postupku u smislu čl. 428a st. 3 ZPP-a.

U ponovnom postupku pred Županijskim sudom u Varaždinu usvojena je tužba tužitelja Bistrović po Zakonu o izvlaštenju i donijeta presuda kojom je poništeno pobijano prvostupanjsko rješenje upravnog tijela i predmet vraćen prvostupanjskom upravnom tijelu na ponovni postupak.²⁶

U obrazloženju presude sud je ukazao da će prvostupanjsko upravno tijelo odlučivati kako u okviru zahtjeva za izvlaštenje korisnika izvlaštenja, tako i u okviru zahtjeva za izvlaštenje preostalog dijela nekretnine ranijeg vlasnika (tužitelja) koji je postavljen u smislu čl. 7. Zakona o izvlaštenju, time da je u okviru takvog zahtjeva prvostupanjsko tijelo ovlašteno odlučiti i na način da ne izvlasti preostali dio nekretnine, ali da tužiteljima dosudi odgovarajuću novčanu naknadu, zbog smanjene tržišne vrijednosti preostalog dijela nekretnine. Pored navedenog sud je u obrazloženju naveo koje okolnosti i činjenice je potrebno utvrditi pred prvostupanjskim upravnim tijelom.

Navedena je presuda značajna jer je prvi puta u Republici Hrvatskoj ponovljen postupak prema odredbi čl. 428a ZPP-a. Dakle, u navedenom je primjeru Županijski sud u Varaždinu u cijelosti prihvatio i primijenio stajališta Europskog suda, te se može reći da je postavljen putokaz za postupanje domaćih sudova za buduće slučajeve kada će doći do primjene ovog članka.

Nešto drugačija situacija je kad presude Europskog suda mogu utjecati na obvezu države članice da provede određene opće mjere. Među takve primjere se u praksi Europskog suda u predmetima protiv Republike Hrvatske mogu navesti slučajevi radi loših uvjeta u zatvoru i kaznionicama. U presudi Europskog suda u predmetu *Cenbauer protiv Hrvatske*, podnositelj zahtjeva se žali na loše uvjete u zatvoru, uključujući prenapučenost, odnosno skučenost prostorije u kojoj je boravio s više ostalih zatvorenika i vrlo loše higijenske uvjete.²⁷ Europski sud je u presudi utvrdio da je tužitelj jednako kao i ostali osuđenici koji su s njim boravili u navedenim uvjetima u istom razdoblju u zatvoru Lepoglava bio izložen ponižavanju u skladu s odredbom čl. 2 st. 1 Ustava Republike Hrvatske te da postoji povreda iz čl. 3 Konvencije, da se nitko ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

Pojedine presude Europskog suda koje se odnose na loše uvjete u zatvoru ukazuju da se ne radi samo o pojedinoj ustanovama, već je taj problem rašireniji.²⁸ Također je značajan podatak da se presude Europskog suda protiv Republike Hrvatske koje se odnose na loše uvjete u zatvoru ne odnose samo na podnositelja zahtjeva kao pojedinca nego i veći broj drugih zatvorenika i pritvorenika, što donekle ukazuje i na postojanje strukturalnog problema.²⁹ Nakon što je Europski sud u predmetu *Benzen protiv Hrvatske* utvrdio povredu, Vlada Republike Hrvatske je sa podnositeljem zahtjeva postigla prijateljsko rješenje u kojem se obvezala da će pored isplate određene naknade do kraja 2003. renovirati B krilo Lepoglavskog zatvora.

Iz navedenog primjera je razvidno da država poduzima i adekvatne generalne mjere kako bi se utvrđena povreda prava otklonila u odnosu na sve osobe u sličnoj situaciji, kao i da bi se ubuduće

²⁶ Presuda Županijskog suda u Varaždinu broj: P.9/08-11 od 12. 03. 2009.

²⁷ Presuda u predmetu *Cenbauer protiv Hrvatske*, zahtjev br. 73786/01 od 09. 03. 2006.

²⁸ Presuda u predmetu *Teste protiv Hrvatske*, br. 20877/04, 12. 07. 2007.

²⁹ Presuda u predmetu *Benzen protiv Hrvatske*, br. 62912/00, 08. 11. 2002.

spriječile istovrsne povrede prava, a koje će imati učinka i na zakonodavno uređenje u navedenom području.

5.1. Neka postupovna i materijalna pitanja o ponavljanju postupka po odredbi čl. 428 ZPP-a i odnos prema zahtjevu za obnovu postupka u kaznenom postupku na temelju konačne presude Europskog suda

Prema ZPP-u presuda Europskog suda je samostalan razlog za ponavljanje postupka koji bi obuhvaćao sve povrede Konvencije. Utvrđena povreda ne mora imati veze sa nekim od razloga za ponavljanje postupka.

Zanimljivo je da je o istom pitanju kada se radi o kaznenom postupku zakonodavac zauzeo posve drugačiji pristup. Iz odredbe čl. 413 prijašnjeg Zakona o kaznenom postupku, proizlazilo je da odluka Europskog suda nije sama za sebe razlog već jedino povod za obnovu postupka, a da bi se postupak obnovio nužno je da se odluka Europskog suda odnosi na neki razlog za obnovu postupka ili izvanredno preispitivanje pravomoćne presude.

Slično propisuje i novi Zakon o kaznenom postupku iz 2008. u čl. 502, samo što ne predviđa mogućnost obnove postupka u slučaju odluke Europskog suda koja se odnosi na neki razlog za preispitivanje pravomoćne presude, a pretpostavlja se da zakonodavac smatra kako razlozi za obnovu kaznenog postupka u dovoljnoj mjeri pokrivaju povrede koje Europski sud može utvrditi.

Tek sa izmjenama i dopunama ZKP-a iz 2011.³⁰ u čl. 502 dodan je st. 3 kao posebna odredba o roku u kojem se može tražiti obnova kaznenog postupka na temelju presude Europskog suda. Prema toj odredbi se zahtjev za obnovu kaznenog postupka može podnijeti u roku od 30 dana od datuma konačnosti presude Europskog suda.

U odredbi čl. 428a ZPP-a je propisano da se zahtjev za izmjenu odluke kojom je povrijeđeno neko temeljno pravo ili sloboda zajamčeno Konvencijom može podnijeti u roku od 30 dana od dana konačnosti presude Europskog suda, odnosno u roku od 30 dana od dostave te konačne presude stranci u čiju je korist donesena.

Prema odredbi čl. 44 Konvencije presuda je konačna: ako stranke izjave da neće uložiti zahtjev za podnošenje slučaja velikom vijeću, ili tri mjeseca nakon dana donošenja presude ako nije uložena zahtjev za podnošenje slučaja velikom vijeću; ili kad odbor velikog vijeća odbije zahtjev za podnošenje slučaja velikom vijeću.

Pri tome je uočljiva razlika u odnosu na domaće sudove da Europski sud ne izdaje nikakve klauzule pravomoćnosti ili konačnosti svojih presuda. Kada presuda postane konačna strankama se šalje obavijest u vidu dopisa ili sl. kojim ih se obavještava o toj činjenici, a na internetu se jasno evidentira datum od kojeg je presuda konačna. Stranke ne potpisuju nikakvu dostavnicu niti bilo kakvu drugu potvrdu o primitku presude. Posebice se stranke upozorava da će se slanje pismenog otpravka smatrati dostavom presude.

S obzirom na to da presude Europskog suda imaju javni karakter o njihovom donošenju obavještavaju se i stranke i javnost (jer se presuda šalje strankama i kada se objavljuje na

³⁰ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, *Nar. nov.*, br. 80/11.

internetu). Stranke se stoga ne mogu pozivati na činjenicu da su propustile rok jer nisu primile presudu, ili dokazivati da nisu potpisali dostavnicu, ili da im iz bilo kojeg razloga nije poznato da je donesena presuda u njihovom predmetu. Iz navedenog proizlazi da u slučaju da stranka i nije primila pismeni otpisak presude, zbog javnog objavljivanja je imala razumnu mogućnost znati da je presuda donesena određenog dana i da od tog dana počinju teći relevantni rokovi.

Valja naglasiti da je rok od 30 dana za podnošenje prijedloga za ponavljanje postupka od dana konačnosti presude Europskog suda za ljudska prava prekluzivan rok. Propuštanje tog roka ima za posljedicu odbacivanje prijedloga za ponavljanje postupka.

Navedena činjenica je vrlo bitna jer, kao što je u ovom izlaganju navedeno, Europski sud vrlo rijetko dosuđuje podnositelju tužbe naknadu koja predstavlja potpuno obeštećenje.³¹ U pravilu, on presudom samo utvrđuje povredu prava Konvencije i dodjeljuje obeštećenje (naknadu) u skladu s čl. 41 Konvencije, dok je ostavljena mogućnost državama članicama da na način propisan u svojem zakonodavstvu podnositelju tužbe omoguće da otkloni štetne posljedice.

Dakle, odlukama Europskog suda ne odlučuje se (osim iznimno) o meritumu stvari, već se samo utvrđuje da je došlo do povrede nekih od temeljnih prava ili sloboda zajamčenih Konvencijom i dodatnim Protokolima i podnositelju tužbe dosuđuje nadoknada u manjem iznosu koju smatra kao dovoljnu naknadu za samo utvrđenje povrede Konvencije i troškove postupka.

Ukoliko presuda Europskog suda sadrži samo deklaratorno utvrđenje povrede Konvencije, radi uklanjanja povrede, odnosno potpunog obeštećenja podnositelj tužbe je dužan postupati na način i u roku propisan odredbom čl. 428.a ZPP-a.

5.2. Procesne pretpostavke za dopustivost prijedloga za ponavljanje po odredbi čl. 428a ZPP-a

Prema odredbi čl. 428a ZPP-a, stranka može u roku od 30 dana od dana konačnosti presude Europskog suda za ljudska prava podnijeti zahtjev sudu u Republici Hrvatskoj koji je sudio u prvom stupnju u postupku u kojem je donesena odluka kojom je povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda, a s obzirom da se postupak provodi uz odgovarajuću primjenu odredaba o ponavljanju postupka stranka je dužna podnijeti prijedlog za ponavljanje postupka.

Postavlja se pitanje koje su posljedice u slučaju da Europski sud presudom utvrdi povredu odredaba Konvencije, no podnositelj ne postupi na način propisan odredbom čl. 428.a ZPP-a?

Ukoliko stranka umjesto prijedloga za ponavljanje postupka podnese tužbu protiv države za naknadu štete, u tom slučaju bi tužba bila nedopuštena s obzirom da se radi o vrsti spora koju regulira odredba čl. 428a ZPP-a, što bi imalo za posljedicu odbacivanje tužbe. Pored navedenog, ako stranka podnese prijedlog za ponavljanje postupka izvan roka od 30 dana od konačnosti presude Europskog suda, u tom slučaju tužena Republika Hrvatska ističe prigovor prekluzije i predlaže prijedlog odbaciti kao nepravovremen.

Kao ilustrativan primjer može se navesti predmet *Mežnarić protiv Republike Hrvatske* u kojem je rješenjem Općinskog suda u Zagrebu posl. broj Pn-2901/06 od 19. srpnja 2006. tužba odbačena.

Podnositelj zahtjeva Mežnarić je uspio sa pojedinačnom tužbom kod Europskog suda koju je podnio temeljem čl. 6 Konvencije. U tom postupku podnositelj zahtjeva se žalio na činjenicu da

³¹ Presuda o pravičnoj naknadi u predmetu *Gashi protiv Hrvatske* od 08. 10. 2008.

je jedan od sudaca Ustavnog suda koji je i odbio njegovu ustavnu tužbu, nekoliko godina ranije kao odvjetnik zastupao protivnu stranku u istom predmetu, a da je i njegova kćer naslijedila njegov odvjetnički ured i time preuzela zastupanje podnositeljeve protustranke. Odlučujući o navedenoj tužbi Europski sud je zaključio da je ista osoba imala dvojnu ulogu u istom sudskom postupku, te je donio presudu protiv Hrvatske kojom je utvrđena povreda konvencijskog prava iz čl. 6 Konvencije i to prava na suđenje od strane nezavisnog i nepristranog suda.³² Radilo se o prvoj presudi protiv Republike Hrvatske kojom je utvrđena navedena povreda.

Na temelju navedene presude Europskog suda podnositelj zahtjeva Mežnarić je 9. svibnja 2006. kod Općinskog suda u Zagrebu podnio tužbu protiv Republike Hrvatske radi naknade štete u iznosu od 3.540.000,00 kn. Rješenjem Općinskog suda u Zagrebu posl. broj Pn-2901/06 od 19. srpnja 2006. tužba je odbačena, a tužitelj je bio dužan tuženiku Republici Hrvatskoj naknaditi parnični trošak u iznosu od 53.100,00 kn. Naime, tužitelj je u tužbi naveo da je presudom Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu u predmetu *Mežnarić protiv Hrvatske* pod brojem 71615/01 od 15. srpnja 2005. ustanovljena povreda konvencije po čl. 6 st. 1 u odnosu na uvjet nepristranosti suda i dosuđen iznos od 3.400,00 EUR, a da je presuda postala pravomoćna 30. studenog 2005. Dosuđena svota novca tužitelju je isplaćena od strane Ministarstva pravosuđa, Uprave za suradnju s Europskim sudom za ljudska prava.

Iz navedene presude Europskog suda proizlazi da se tuženoj Republici Hrvatskoj nameće pravna obveza okončati povredu i ispraviti njene posljedice, što bi se na najprikladniji način ostvarilo ponavljanjem postupka kojem se prigovara. Međutim, u konkretnom slučaju, utvrđena povreda nije ispravljena na taj način s obzirom da podnositelj zahtjeva nije postupao prema procesnim pravilima parničnog postupka iz čl. 428a ZPP-a.

U konkretnom predmetu tužitelj je izabrao pogrešan pravni put podnoseći tužbu za naknadu štete, jer je prema čl. 428a ZPP-a trebao u roku od 30 dana od konačnosti presude Europskog suda podnijeti prijedlog za ponavljanje postupka, te u istom postupku tražiti ukidanje presude Općinskog suda u Zagrebu br. P-4268/91 u predmetu za koji je utvrđena povreda nepristranosti suda.

S tim u vezi bi se tek u ponovljenom postupku moglo utvrđivati da li je ta povreda utjecala na zakonitost i pravilnost odlučivanja u predmetu br. P-4268/91. U obrazloženju rješenja u predmetu Mežnarić Općinski sud u Zagrebu je konstatirao da je tuženik temeljem čl. 428a st. 1 ZPP-a istakao prigovor nedopuštenosti tužbe kako u odnosu na materijalnu tako i nematerijalnu štetu, budući je tužitelj trebao podnijeti prijedlog za ponavljanje postupka sukladno navedenoj odredbi, te predložio odbacivanje tužbe. Nadalje, kada bi se ista tužba i smatrala kao prijedlog za ponavljanje postupka tuženik je istakao prigovor prekluzije jer je tužba podnijeta izvan prekluzivnog roka od 30 dana od konačnosti presude Europskog suda, jer je u konkretnom slučaju presuda Europskog suda postala konačna 30. studenog 2005, a tužba je kod Općinskog suda u Zagrebu podnijeta 09. svibnja 2006. i predložio tužbeni zahtjev odbaciti kao nepravovremen.

Iz navedenog primjera je vidljivo da su osim povrede Konvencije utvrđene presudom Europskog suda, relevantni i propisi koje su u svojim nacionalnim zakonodavstvima predvidjele zemlje članice kao mogućnost da podnositelj tužbe otkloni štetne posljedice zbog utvrđene povrede.

³² *Mežnarić protiv Hrvatske*, br. 71615/01, 15. 07. 2005.

Iako se u ovom primjeru radi o prvoj presudi Europskog suda protiv Hrvatske zbog povrede prava na suđenje od strane nezavisnog i nepristranog suda, nije došlo do ponavljanja postupka kojem se prigovara iz razloga što podnositelj zahtjeva nije podnio zahtjev u skladu s procesnim pravilima parničnog postupka određenim čl. 428a ZPP-a. Međutim, navedena presuda Europskog suda će svakako imati učinke na formiranje prakse sudova, jer će sudovi pri odlučivanju morati obrazlagati svoje odluke u skladu s kriterijima i načelima postavljenim praksom Europskog suda, kao i na zakonodavno uređenje u Republici Hrvatskoj radi sprječavanja mogućnosti istovjetnih povreda u drugim budućim slučajevima.

Odredbom čl. 428a ZPP-a u Republici Hrvatskoj je eksplicitno predviđeno ponavljanje postupka temeljem presude Europskog suda. Postupak po tom zahtjevu se provodi uz odgovarajuću primjenu odredaba o ponavljanju postupka. Navedena odredba o novom razlogu za ponavljanje postupka ne sadrži pobliže naznake o sadržaju zahtjeva za izmjenu odluke u predmetu u kojem je došlo do povrede prava, kao ni o vremenskom ograničenju za podnošenje zahtjeva, odnosno prijedloga za ponavljanje postupka iz navedenog razloga.

Stoga je radi boljeg razumijevanja i tumačenja pretpostavki glede primjene navedene odredbe potrebno imati u vidu i usporednopravni prikaz zakonodavnih rješenja i iskustava nekih od država članica Vijeća Europe, od kojih se ovdje izlaže o njemačkim zakonodavnim i sudskim rješenjima, jer se radi o državi članici u kojoj je sustavno riješeno pitanje objektivnog roka za ponavljanje postupka iz razloga utvrđene povrede u postupku temeljem presude Europskog suda, na način da je posebnim zakonom vremenski ograničeno ponavljanje postupka za postupke koji su pravomoćno okončani do 31. prosinca 2006.

6. Njemačka zakonodavna i sudska rješenja *de lege lata*

Mogućnost ponavljanja postupka zbog presude Europskog suda, u dijelu država članica Vijeća Europe koje su je predvidjele u vlastitim pravnim sustavima, uređena je ili izravno zakonskim normama kojima je izričito dodan novi razlog za ponavljanje postupka ili su postojeće pravo i praksa u dovoljnoj mjeri otvoreni za tu mogućnost. Njemačko pravo je kroz svoj nedavni razvoj bilo primjer za obje situacije.

Poseban razlog za ponavljanje postupka u slučaju da Europski sud utvrdi povredu odredaba Konvencije do 31. prosinca 2006. u Njemačkoj je poznavao samo *Strafprozessordnung* (Zakon o kaznenom postupku; čl. 359 toč. 6 StPO-a).³³ U tom slučaju dozvoljeno je ponavljanje postupka kada se presuda temelji na povredi Konvencije. Međutim, u parničnom postupku je nedostajao takav razlog za ponavljanje postupka koji bi obuhvaćao sve povrede Konvencije te su stoga i zahtjevi za ponavljanje postupka zbog odluka Europskog suda bili pretežno odbijani.

Do obrata je došlo donošenjem *2. Justizmodernisierungsgesetz* (Drugog Zakona o reformi pravosuđa) od 22. prosinca 2006. koji je stupio na snagu 31. prosinca 2006.³⁴ Člankom 10 točka 6 Drugog Zakona o reformi pravosuđa izvršena je naime dopuna čl. 580 *Zivilprozessordnung* (dalje: ZPO), njemačkog Zakona o parničnom postupku, dodavanjem točke 8 kao novog razloga za ponavljanje postupka povodom kojeg se podnosi tužba za povrat u slučaju da Europski sud

³³ *Strafprozessordnung* (Njemački zakon o kaznenom postupku), BGBl. I S. 1074.

³⁴ *2. Justizmodernisierungsgesetz* (Drugi Zakon o reformi pravosuđa), BGBl. I S. 3416.

utvrdi povredu Konvencije za zaštitu ljudskih prava.³⁵ Po svom sadržaju ova odredba je jednaka razlogu za ponavljanje postupka prema odredbi čl. 359 toč. 6 StPO-a, a što se odnosi ne samo na procesna pravila nego i na primjenu materijalnog prava. Isto tako i u kaznenom postupku baš svaka povreda Konvencije ne bi trebala opravdavati ponavljanje postupka, već bi trebala predstavljati pretpostavku da se presuda temelji na povredi koju je utvrdio Europski sud.

Valja napomenuti da se dopuna odnosi samo na čl. 580 ZPO-a, odnosno razlog za tužbu za povrat. Naime, u Njemačkoj, prema članku 578 ZPO,³⁶ propisane su dvije vrste ponavljanja postupka, jedna u vidu tužbe za povrat (*Restitutionsklage*) i druga u obliku tužbe za poništenje (*Nichtigkeitsklage*). Prva se podnosi u slučaju postojanja razloga propisanih odredbom čl. 580 ZPO od toč. 1 do 7 koji se odnose na relativno bitne povrede u postupku koji je prethodio donošenju presude temeljem koje se traži ponavljanje, kao na primjer kada se presuda temelji na postojanju kaznenih djela koja se razlikuju prema osobi počinitelja kao što su lažan iskaz svjedoka ili vještaka, krivotvorenje isprave, kaznena djela suca, protivne stranke ili zakonskog zastupnika. Razlozi za ponavljanje postupka za tužbu za poništenje propisani su čl. 579 st. 1 ZPO-a, kao što su: nepropisan sastav suda, sudjelovanje u odlučivanju suca koji je bio izuzet temeljem zakona, sudjelovanje u odlučivanju suca koji je bio izuzet zbog sumnje u nepristranost, protupropisno zastupanje stranaka.

Prije donošenja navedene zakonske dopune u parničnom postupku Njemačke postojala je tek mogućnost za ponavljanje postupka kod određenih povreda prava na pošteno suđenje (čl. 6 Konvencije).³⁷ U pravnoj literaturi naglašava se da u praksi postoje slučajevi da Europski sud utvrdi povredu Konvencije, ali da se pravomoćna presuda koja sadrži povredu ne može otkloniti.³⁸ U takvim slučajevima podnositelj tužbe mora se zadovoljiti s utvrđenjem povrede prava i možebitnim zahtjevom za naknadom štete sukladno čl. 41 Konvencije. Povreda prava ne može se u svakom slučaju popraviti u potpunosti, odnosno, na zadovoljavajući način.

S navedenom dopunom čl. 580 ZPO-a osiguran je pravni lijek tako da ubuduće i parnični postupak sadrži specifični razlog za ponavljanje postupka u slučaju kada Europski sud utvrdi povredu Konvencije. Također, pozivanjem na razloge za ponavljanje u parničnom postupku ova dopuna primjenjuje se i na druga pravila postupanja (usporedi čl. 79 *Arbeitsgerichtsgesetz* (Zakona o sudovima za radne sporove), čl. 179 *Socialgerichtsgesetz* (Zakona o Socijalnim sudovima), čl. 153 *Verwaltungsgerichtsordnung* (Zakona o upravnom sudskom postupku), čl. 134 *Finanzgerichtsordnung* (Zakona o financijskim sudskom postupku) i čl. 51 *Gesetz über das Verfahren in Familiensachen* (Zakona o postupku u obiteljskim stvarima)).³⁹

Slijedom navedene mogućnosti ponavljanja postupka povodom presude Europskog suda, a s obzirom na zaštitu povjerenja trećih u pravomoćnost nacionalnih odluka, u prvom redu protivnika u glavnom postupku, Savezna vlada obavještava protivnu stranu o tijeku pojedinačnih

³⁵ Odredba članka 580 toč. 8 ZPO glasi: „Ako je Europski sud za ljudska prava utvrdio povredu Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ili njenih protokola i da se presuda na toj povredi temelji.“

³⁶ *Zivilprozessordnung* (Njemački zakon o parničnom postupku), BGBl. I S. 1781.

³⁷ To vrijedi u svakom slučaju kada pojedina povreda prava na pošteno suđenje u skladu s čl. 6 Konvencije postoji i među razlozima za ponavljanje postupka u Zakonu o parničnom postupku.

³⁸ J. Braun, *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung*, 3. Auf, München 2007, § 580 Restitutionsklage, Rn 73-76.

³⁹ Vidi Maier (bilj. 7).

tužbi pred Europskim sudom i upozorava na mogućnost sudjelovanja u postupku i ukoliko je moguće na ponavljanje postupka.⁴⁰

Ukoliko Europski sud donese presudu kojom usvaja tužbu, tužitelj je ovlašten podnijeti zahtjev za ponavljanje postupka ako je to određeno presudom kao način ispravljanja povrede. Tužba za povrat (*Restitutionsklage*) u skladu s čl. 580 toč. 8 ZPO-a u takvom obliku dozvoljena je i u slučaju kada Europski sud podnositelju tužbe dodijeli obeštećenje (naknadu) u skladu s čl. 41 Konvencije.

Procjena je li nadoknada neophodna i da li je od podnositelja tužbe prije svega zahtijevano je li u pravu svoje države iscrpio sva pravna sredstva (sve pravne lijekove), obvezuje sukladno čl. 41 Konvencije. Sud može odobriti i zamjensku nadoknadu, npr. za slučaj da u određenom roku ne dođe do povrata oduzete stvari kao što je bilo prethodno naloženo, usp. presuda Europskog suda od 31. listopada 1995. u predmetu *Papmichalopoulos protiv Grčke*, toč. 50, pri čemu je kod ovakve procjene Europski sud uzeo u obzir mogućnost i eventualno trajanje postupka ponavljanja.

Tužba za povrat bila bi po njemačkom građanskom pravu dozvoljena u slučaju kada Europski sud ne dodjeljuje nikakvu nadoknadu sukladno čl. 41 Konvencije. Takav način propisivanja odredaba nacionalnog zakonodavstva bi ograničavao donošenje odluke Europskog suda u Strasbourgu, u tom smislu da bi taj sud u postupku protiv Njemačke imao jedino mogućnost - odrediti naknadu u punom iznosu ili uputiti na ponavljanje postupka. Na taj način bi se ograničavala mogućnost donošenja odluka Europskog suda što nije u skladu ni sa pojedinačnim ni sa međunarodnim interesima.

Moguća je situacija da Europski sud u određenim slučajevima dosudi dio naknade, što će uračunati u visinu koju sam odredi sud u Njemačkoj pred kojim je proveden postupak koji se ponavlja.

Glede rokova za podnošenje tužbe za povrat iz razloga navedenog u toč. 8, kao i ostalih razloga iz čl. 580 toč. 1 do 7 ZPO-a, u čl. 586 st. 1 određen je zajednički subjektivni rok od mjesec dana. Početak roka prema st. 2, prvoj rečenici istog članka počinje teći od dana saznanja za razlog ponavljanja postupka, no nikako prije nastupanja pravomoćnosti presude. S obzirom na čl. 580 toč. 8 ZPO-a ovaj rok bi stoga počeo teći od dana saznanja za odluku Europskog suda, odnosno od dostave konačne presude Europskog suda stranci u čiju je korist donesena.

Objektivni rok za podnošenje tužbe za povrat utvrđen je u st. 2, drugoj rečenici čl. 586 ZPO-a na način da je propisano da je istekom roka od pet godina od dana pravomoćnosti presude tužba nedopuštena. Međutim, navedena odredba se odnosi samo na razloge ponavljanja postupka predviđene u čl. 580 toč. 1 do 7 ZPO-a. Naime, čl. 586 st. 4 je isključena primjena navedenog objektivnog roka, pet godina od pravomoćnosti presude, na razlog predviđen čl. 580 toč. 8. S obzirom na šire implikacije uvođenja novog razloga predviđenog ovom točkom primjena čl. 580 st. 8 je ograničena posebnim propisom.

Člankom 9 toč. 2 Drugog Zakona o reformi pravosuđa dodana je prijelazna odredba – čl. 35 EGZPO - *Einführungsgesetz zur Zivilprozessordnung* (Uvodni zakon za Zakon o parničnom postupku, dalje: EGZPO). Prijelazna odredba, tj. članak 35 EGZPO, u prijevodu glasi: „Na

⁴⁰ H.-J. Musielak, *Kommentare zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz*, Buch 4, 8. Aufl, München 2011, § 580 Restitutionsklage, Rn 24.

postupke koji su pravomoćno okončani prije 31. prosinca 2006. ne primjenjuje se odredba čl. 580 toč. 8 ZPO-a.“⁴¹

Prijelazno uređivanje osigurava primjenu novog razloga za ponavljanje po čl. 580 toč. 8 ZPO tako da se uzimaju u obzir samo one odluke koje su pravomoćno okončane nakon stupanja na snagu zakonskih promjena. Bez ovakvog uređivanja postojala bi opasnost nedopuštene primjene povratnog djelovanja novih propisa. Uvođenje novog razloga za ponavljanje svakako bi predstavljalo opterećenje za dotične suprotne stranke koje se načelno mogu na temelju pravomoćne presude koja ide njima u prilog pouzdati u njene učinke. Doduše, ponavljanje bi bilo moguće unutar roka od pet godina prema čl. 586 st. 2 ZPO samo iz onih u čl. 579 i 580 ZPO navedenih razloga za ništavost, odnosno za povrat. Međutim, zakon koji bi sa povratnim djelovanjem regulirao novi razlog za ponavljanje zadirao bi u zaključeno stvarno stanje, tj. imao bi tzv. istinsko povratno djelovanje, što je protivno načelima pravne države.⁴²

Svakako je u slučajevima starijih presuda tužba za povrat iz razloga navedenih u čl. 580 toč. 1-7 zbog proteka vremena nedozvoljena jer su sukladno čl. 586 st. 2 ZPO nedopuštene tužbe nakon pet godina računajući od dana pravomoćnosti presude.

Praktično značenje tužbe za povrat zbog razloga iz čl. 580 toč. 8 ZPO je neznatno, jer je ista iznimka uređivanja, kao i zbog navedene zakonom ograničene primjene, što se odnosi na pojedinačni učinak presuda Europskog suda, a ogleda se u nemogućnosti ponavljanja domaćeg postupka na temelju presuda Europskog suda.

Stoga u praksi njemačkih sudova nije zabilježen niti jedan uspješan primjer primjene članka 580 toč. 8 ZPO-a, odnosno da je proveden sudski postupak na temelju prijedloga za ponavljanje postupka povodom presude Europskog suda kojom je utvrđena povreda prava Konvencije.

U praksi postoje tek primjeri neuspješnog pozivanja na primjenu članka 580 toč. 8 ZPO-a, poput presude u predmetu C.T.T. protiv Katoličke crkvene zajednice St. M.⁴³ Tužbom za povrat od 18. listopada 2010. kod *Landesarbeitsgericht Düsseldorf* (Zemaljskog suda za radne sporove u Düsseldorfu) tužitelj je predložio kod istog suda pod brojem Az 7 Sa 425/98 ponavljanje provedenog postupka i ukidanje iz tog postupka pravomoćne presude od 03. veljače 2000. Predmet spora postupka čije se ponavljanje predlaže je valjanost pismeno izrečenog otkaza tužitelju od 15. srpnja 1997. do 31. ožujka 1998. od strane Crkvene zajednice. Tužitelj je od 1983. bio zaposlen kod tužene Crkvene zajednice kao glazbenik. Od 1994. tužitelj živi odvojeno od supruge sa kojom ima dvoje zajedničke djece, u siječnju 1995. tužena Crkvena zajednica je dala otkaz tužitelju, uz obrazloženje da je tužitelj dok je još bio u braku održavao izvanbračnu vezu sa gđom N, s kojom od kraja 1997. ima zajedničku kćer, te je brak u kolovozu 1998. razvrgnut. Sud za radne sporove u Essenu je udovoljio tužbi za zaštitu od otkaza presudom od 09. prosinca 1997. uz obrazloženje da je uzimajući u obzir propise crkvene službe u okviru radnog odnosa pri crkvi morala biti izrečena opomena. Tužena je 22. prosinca 1997. izrekla

⁴¹ Vidi I. Saenger, *Zivilprozessordnung*, 4. Buch, 4. Aufl, München 2011, Gesetz betreffend über die Einführung der Zivilprozessordnung § 1 und 2 - § 39.

⁴² Vidi s navodom relevantne prakse njemačkog Ustavnog suda (Bundesverfassungsgericht) B. Grzeszick, *GG Art. 20*, Rn 80-83, u: Grundgesetz-Kommentar, Teil B, II, uredili T. Maunz/G. Dürig, München 2011.

⁴³ Presuda *Landesarbeitsgericht Düsseldorf* (Zemaljskog suda za radne sporove Düsseldorf), 7 Sa 1427/10 od 04. 05. 2011.

tužitelju drugi otkaz sa 01. srpnja 1998, a presudom od 04. prosinca 1998. isti sud je odbio tužbu tužitelja za zaštitu od otkaza.

U daljnjem tijeku postupka tužitelj nije uspio sa tužbom za zaštitu od otkaza niti kod Zemaljskog suda za radne sporove Düsseldorf, jednako kao i kod Saveznog suda za radne sporove koji je odbio tužbu kao nedopuštenu u siječnju 2000, kao i sa ustavnom tužbom u siječnju 2002.

Tužitelj je uspio tek sa pojedinačnom tužbom od 11. ožujka 2003. kod Europskog suda protiv Savezne Republike Njemačke koju je podnio na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. U tom postupku tužitelj je naveo da je odbijanjem sudova za radne sporove da ukinu otkaz izrečen od strane tužene, povrijeđena odredba čl. 8 Konvencije koja glasi: „Svatko ima pravo na poštivanje svoga privatnog i obiteljskog života, svoga stana i dopisivanja.“

Odlučujući o navedenoj tužbi Europski sud je 23. rujna 2010. donio presudu i odlučio da je tužba dozvoljena i da je povrijeđena odredba čl. 8 Konvencije. U osnovi svoje odluke Europski sud u obrazloženju navodi da njemačka država tužitelju nije zajamčila neophodnu zaštitu prava na poštivanje svoga privatnog i obiteljskog života iz čl. 8. Konvencije, te istakao potrebu da Njemačka kroz uređenje radnog zakonodavstva kontrolira daljnje odluke radnih sudova kao i Ustavnog suda na način da se u budućim sporovima poštuju prava iz čl. 8 Konvencije.

Na temelju navedene presude Europskog suda tužitelj je podnio tužbu za povrat dana 18. listopada 2010. kod Zemaljskog suda za radne sporove Düsseldorf na temelju čl. 580 toč. 8 ZPO-a jer se predmetna odbijajuća presuda istog suda povodom koje se traži ponavljanje temelji na povredi Konvencije za zaštitu ljudskih prava. Presuda glede koje se traži ponavljanje postala je međutim pravomoćna još u svibnju 2000. To je istaknuto kao bitno upravo zbog pravila čl. 35 EGZPO prema kojem novi razlog za ponavljanje postupka iz čl. 580 toč. 8 ZPO-a vrijedi samo za postupke koji su pravomoćno okončani nakon stupanja na snagu istog propisa, odnosno nakon 31. prosinca 2006.

S obzirom na to da se uređenje članka 35 EGZPO veže se za trenutak pravomoćno okončanog postupka čije se ponavljanje traži, te se navedeni novi razlog za ponavljanje iz čl. 580 toč. 8 ZPO u konkretnom slučaju nije mogao primijeniti jer se isti na temelju posebnog propisa iz čl. 35 EGZPO ne primjenjuje na postupke koji su prije 31. prosinca 2006. pravomoćno okončani.

Usljed toga Zemaljski sud za radne sporove u Düsseldorfu na usmenoj raspravi od 4. svibnja 2011. raspravljao je samo o pitanju dopuštenosti postupka za ponavljanje postupka, te je presudom 7 Sa 1427/10 od 4. svibnja 2011. tužba za povrat (ponavljanje) odbačena kao nedopuštena.

U opisanom je slučaju dakle riječ o neuspješnom primjeru ponavljanja postupka temeljem konačne presude Europskog suda kojom je utvrđena povreda Konvencije. Tužba kojom se traži ponavljanje je odbačena, upravo zbog posebnog nacionalnog propisa, odnosno čl. 35 EGZPO kojim je određeno ograničenje za ponavljanje postupka podnošenjem tužbe za povrat prema čl. 580 toč. 8 ZPO. Na taj način je ograničena mogućnost za ponavljanje postupka iz navedenog razloga za sve predmete koji su do 31. prosinca 2006. pravomoćno okončani.

7. Zaključna razmatranja

Postojanje mogućnosti ponavljanja parničnog postupka na temelju presude Europskog suda kojom je utvrđena povreda ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Konvencijom pozitivna je karakteristika hrvatskog zakonodavstva jer je time osigurana potpunija primjena i tumačenje zakona u skladu s odredbama Konvencije.

Problem koji je, međutim, uočen u hrvatskom zakonodavstvu na temelju usporedne analize hrvatskog i njemačkog uređenja ponavljanja postupka zbog presude Europskog suda odnosi se na nedostatak odredbe u parničnom postupku kojom bi bilo utvrđeno vremensko ograničenje za ponavljanje postupka iz razloga navedenog u čl. 428a ZPP-a.

Podnošenje prijedloga za ponavljanje postupka iz razloga navedenih u čl. 421 st. 1 toč. 4-10 ZPP-a vremenski je ograničeno objektivnim rokom od pet godina od dana pravomoćnosti presude, jer je dana prednost pravnoj sigurnosti odnosa nastalih na temelju pravomoćne sudske odluke.

Ponavljanje postupka iz razloga navedenog u čl. 428a ZPP-a zbog povrede utvrđene konačnom presudom Europskog suda nije ograničeno objektivnim rokom, ali je ograničeno subjektivnim rokom od 30 dana od dana konačnosti presude Europskog suda. Nikakva daljnja vremenska ograničenja za podnošenje prijedloga za ponavljanje postupka iz navedenog razloga ZPP ne propisuje.

Prema odredbi st. 2 članka 428a ZPP-a postupak povodom zahtjeva za izmjenu odluke domaćeg suda se provodi uz odgovarajuću primjenu odredaba o ponavljanju postupka.

U ZPP-u nije propisan objektivni rok podnošenja prijedloga za ovaj razlog ponavljanja postupka, ali iz analognog tumačenja odredbe čl. 428a st. 2 u vezi s odredbom čl. 423 st. 3 ZPP-a bi proizlazilo da je taj rok pet godina i da se računa od kad je odluka temeljem koje je utvrđena povreda Konvencije postala pravomoćna zbog povjerenja u postojanje pravomoćne presude.

Međutim, analogna primjena tih odredbi nije moguća s obzirom da se zahtjev pred Europskim sudom podnosi nakon iscrpljenosti svih raspoloživih domaćih pravnih sredstava, kao i da postupak pred Europskim sudom može biti dugotrajan. Također, nepostojanje vremenskog ograničenja za ponavljanje postupka iz navedenog razloga dovelo bi do nedopuštene primjene povratnog djelovanja novog propisa što je protivno odredbi čl. 90 st. 4 i 5 Ustava Republike Hrvatske.⁴⁴

Pitanje objektivnog roka za ponavljanje postupka iz razloga navedenog u čl. 428a ZPP-a nije sustavno riješeno, jer u tom pogledu nema jednakosti između ponavljanja postupka iz čl. 421 ZPP-a za koje je u toč. 4-10 ponavljanje postupka ograničeno objektivnim rokom od pet godina od dana pravomoćnosti presude, a iz razloga navedenih u toč. 1-3 čl. 421 ZPP-a podnošenje prijedloga za ponavljanje postupka nije ograničeno petogodišnjim objektivnim rokom, ali jest 30-dnevnim subjektivnim rokom od dana kada je stranka saznala za neki od razloga odnosno od kada joj je dostavljena odluka.

⁴⁴ Čl. 90 st. 4 i 5 Ustava Republike Hrvatske: „(4) Zakoni i drugi propisi državnih tijela koja imaju javne ovlasti ne mogu imati povratno djelovanje; (5) Iz posebno opravdanih razloga samo pojedine odredbe zakona mogu imati povratno djelovanje.“

O ovom je pitanju u njemačkom zakonodavstvu u posebnom zakonu EGZPO u prijelaznoj odredbi čl. 35 od 31. prosinca 2006. vremenski ograničeno ponavljanje postupka zbog razloga utvrđene povrede u postupku temeljem presude Europskog suda. Na taj način je izbjegnuta opasnost od nedopuštene primjene povratnog djelovanja novih propisa.

Iako mogućnost ponavljanja postupka zbog razloga iz čl. 428a ZPP-a postoji od 2003, to pitanje dosad nije postavljeno u hrvatskoj pravnoj literaturi jer se u praksi pojavio samo jedan primjer ponavljanja postupka povodom presude Europskog suda, povodom predmeta Bistровić.

To što zakonodavac ne postavlja nikakva ograničenja glede objektivnog roka za ponavljanje postupka iz navedenog razloga za sad ne izaziva nedoumice u praksi, jer se do sada nije pojavio takav slučaj u praksi ponavljanja postupka u odnosu na starije presude. Međutim, s obzirom na praksu Europskog suda glede mogućnosti ponavljanja postupka, sve više postaje realnost da će se u budućnosti pojaviti teškoće u praksi i potrebu drugačijeg zakonskog uređivanja.

S obzirom da postupak pred Europskim sudom nema karakter parničnog postupka prema procesnim pravilima nacionalnog zakonodavstva, mogućnost koju isti sud navodi u svojoj presudi da podnositelj zahtjeva traži ponavljanje postupka sukladno pravilima nacionalnog zakonodavstva, ne podrazumijeva neposrednu primjenu postojećih nacionalnih propisa o ponavljanju postupka kao izvanrednom pravnom lijeku u parničnom postupku. Stoga je posebnim propisom potrebno predvidjeti ne samo mogućnost ponavljanja postupka povodom presude Europskog suda (čl. 428a ZPP-a), već i ostala procesna pravila koja se odnose na uvjete za ponavljanje postupka iz navedenog razloga. Navedeno se posebno odnosi na potrebu određivanja objektivnog roka, odnosno vremenskog ograničenja ponavljanja postupka iz navedenog razloga, a sve u cilju zaštite nacionalnih interesa i pravne sigurnosti, a prvenstveno radi onemogućavanja nedopuštene primjene povratnog djelovanja novih propisa.

Polazeći od činjenice da je ukidanje presude moguće samo u određenim slučajevima izričito propisanog ponavljanja postupka u nacionalnom zakonu države ugovornice, ukazuje se potreba da se u hrvatskom zakonodavstvu u parničnom postupku dopune procesna pravila u odnosu na vremensko ograničenje ponavljanja postupka iz navedenog razloga. Na taj se način ne bi umanjio učinak presuda Europskog suda s obzirom na obvezu država članica na kontinuirano praćenje prakse Europskog suda i formiranje prakse nacionalnih sudova u skladu s kriterijima i načelima postavljenim praksom Europskog suda, kao i na zakonodavno uređenje u Republici Hrvatskoj, jer će i državna i pravosudna tijela poduzimati mjere radi sprječavanja mogućnosti istovjetnih povreda u drugim budućim slučajevima.

Summary

The author gives an overview of the provision of Article 428a of the Croatian Civil Procedure Act (ZPP) that was introduced with the Amendments to the Civil Procedure Act of 2003, as the new reason for a retrial based on the judgment of the European Court of Human Rights which established a violation of a right or a freedom guaranteed by the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. First part of the article presents the motion for a retrial as an extraordinary legal remedy, stating the reasons and general prerequisites for retrial. After that, it is investigated the full scope of application of Art. 428a ZPP and relevant

cases, especially the case Bistrović v. Croatia as the only decided case on the basis of this article. It is emphasized that the partial regulation of time limits concerning the motion for retrial could represent a problem in the future. The injured party can file the motion within the 30 days from the publication of the judgement by the European Court, but there is no general limit in regard to the moment when the judgement became final, as is the case for reasons established in Art. 421 p. 4-10 ZPP. In an effort to tackle this problem the author analyzed the corresponding German legislative and court practice considering the motion for retrial based on the judgement of European Court. Here, it is noticed that the German legislator regulated in Art. 35 EGZPO that the new basis for the motion will be applied only to cases finally concluded after the entering into force of new Act thus preventing the retroactive application of new rules. The author argues that this would also be the best course of action in Croatia, legislative addendum, as the argumentation per analogiam regarding the general time limit applied to Art. 421 p. 4-10 would be unacceptable considering the retroactive effects of such interpretation and the dangers to legal certainty.

LITERATURA

1. Maier, A. Anmerkungen zu 580§ ZPO, aus der Begründung zum 2. Justizmodernisierungsgesetz www.rechtsrat.ws/gesetze/zpo/k0580.htm
2. Braun, J. Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung, 3. Aufl., München 2007.
3. Grbin, I. Pravni lijekovi u parničnom postupku, Hrvatska pravna revija, 2-2004.
4. Grzeszick, B. GG Art. 20, Rn 80-83, u: Grundgesetz-Kommentar, Teil B, II, uredili T. Maunz/G. Dürig, München 2011.
5. Hrvatin, B. Nove činjenice i novi dokazi kao razlog za ponavljanje postupka, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, 1-1994.
6. Jelčić, O. Ponavljanje postupka, Novine u parničnom postupku, uredili M. Kuzmić/J. Hercigonja, Zagreb 2003.
7. Kaleb, Z. Pravomoćna kaznena presuda u istoj stvari kao razlog za ponavljanje postupka, Pravo u gospodarstvu, 4-2006.
8. Musielak, H.-J. Kommentare zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz, Buch 4, 8. Aufl., München 2011.
9. Saenger, I. Zivilprozessordnung, 4. Buch, 4. Aufl., München 2011.
10. Triva, S. i Dika, M. Građansko parnično procesno pravo, VII. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb 2004.